

Kul-Olles (Olof Jonsson Grimå) själfbiografi eller några exempel på hvad et...

Grimå, Olof Jonsson

18 G Br.

National Library
of Sweden

GRIMÅ

*Föreläsa
På
Bor*

KUL-OLLES

(Olof Jonsson Grimå)

SJÄLFBIOGRAFI

Eller några exempel på hvad ett barn kan få lida

för rusdryckernas skull.

Pris 25 öre.

ÖSTERSUND
NYA ACCIDENSTRYCKERIET

Födelse och härkomst.

Jag föddes i gården Lexås i Grångs pastorat, Namndalen, Norge, den 3 Juli 1843. Min fader, gelbgjutaren John Eriksson, var född i Offerdal här i Jämtland. Likaså var min moder, Kristina Larsdotter, född i Böle, Offerdal; hvadan jag alltså både på fädernet och mödernet härstammar från Jämtland och känner mig hemma här, ehuru jag är född i Norge och är norsk undersåte.

I barndomshemmet.

Ganska tidigt fick jag göra bekantskap med fattigdomens hårda lott *hunger* och *nakenhet*. Men icke nog dermed, utan jag fick äfven ofta lida gruffig misshandel, hugg och slag, emedan min arme fader, som ju hade bort vara familjens hufvud och försvar, hade i stället blifvit dryckenskapens arme slaf, och genom ett mångårigt troget förblifvande i Backuskulten så demoraliserats, att vi, hans barn, i stället för huld och vård fingo bannor och slag. O! hvad dryckenskapsdjävulen har fördärfvat många hem och förvandlat dem till förgårdar till helvetet samt sönderslitit familjebanden och förhindrat många barns utveckling och sanna uppfostran. Huru få icke drinkarens arma barn lida mycket oah bära bittra, mörka och sorliga minnen med sig från hemmet och barndomstiden, då deremot andra människor med glädje tänka tillbaka på sin barndomstid såsom »den gyllene tiden», den bästa och ljuffigaste i hela deras lif, full af glädje och behag, då de fingo leka i en älskande faders famn och jollra i sin ömma, dyra moders sköte och hvila vid hennes hulda bröst. Visserligen var äfven min moder så öm, god och förståndig, som någon moder gerna kan vara, och hon gjorde allt för såväl vårt som vår faders bästa och höll hemmet snyggt och treffigt så godt sig göra lät under hennes fattiga omständigheter, men hemmet var dock genom faderns dryckenskap förstördt så att vi ej kunde finna någon trefnad der. Jag var ock genom bannor och misshandel så förstörd att jag en längre tid var nästan fånig. Jag var rädd för alla utom min moder och syskon, ty jag trodde alla skulle slå mig,

hvarför jag, då någon person kom till oss på besök, kröp under sängen och gömde mig.

Nära att förgås.

Som hemmet sålunda icke kunde erbjuda någon fristad eller glädje höll jag mig för det mesta utom detsamma. Det skedde dock med min moders vetskap och vilja, för att jag skulle undgå misshandel af min fader.

En gång när jag så ensam traskade omkring i skogen utanför hemmet, föll jag helt plötsligt ned i en myrgrop full med gyttna och vatten, och jag hade då förvisso omkommit, om icke en af grannarne fått se mig och räddat mig.

Fyllerigalenskap.

Då jag var 4 år gammal fick jag bevittna en rysligt hemsk familjescen, hvilken jag aldrig kan förglömma. Det var ingenting ovanligt att se far drucken, men denna gång var han värre än tillföre. Han hade ett anfall af delirium, hvarvid han tog en rakknif och lade den på en stol samt gick för att stänga dörren och sedan — som han sjelf sade — mörda oss allesamma. O! hvilket hemskt ögonblick i en familj. Det är dock ingalunda ett enastående exempel i drinkarens usla hem, utan det är sådana sorgliga drama, som ofta utspelas der, hvarest Backus är herre. Lyckligtvis hann ej min fader stänga dörren förrän min broder, som var 8 år gammal, hunnit få tag i knifven och så skyndat ut och på väg till vår närmaste granne. Min fader följde efter ett stycke, men då han såg att han ej kunde hinna upp min bror, vände han om igen. Min bror kom snart tillbaka med två handfasta karlar, som lofvade min fader ett duktigt kok stryk samt att sedan skicka honom till någon straffanstalt, om han ej ville förhålla sig stilla. Denna hotelse lugnade honom för en tid.

Hemmet öfvergifves.

Sedan två år förflutit efter nyss beskrifna tilldragelse lemnade först min fader hemmet och reste omkring 100 mil längre norr, upp till trakten af Tromsö, der han vistades i 7 år utan att låta höra af sig något. Ett nytt bevis för huru dryckenskapen förnedrar mannen. På hösten samma år reste min moder med mig samt en syster öfver fjellen hit till Jemtland. Min moder stannade då hos sin syster i Nässkott i 4 år.

och jag fick stanna i Offerdal hos en af mina systrar, som var gift der. Hos henne stannade jag i två år.

Fick äta barkbröd.

Det första året jag var hos min syster var ett riktigt missväxtår, ty de fingo just ingenting hvarken af korn, ärter eller råg, hvadan vi snart fingo göra bekantskap med det ingalunda efterlängtade *barkbrödet*. Första gången jag bjöds på detta bröd ville jag icke äta, men sedan min egenvilja blifvit bruten genom en duktig risbastu och den på den tiden väl kända kryddan *hungern* fått göra ytterligare verkan, gick det väl an att äta. Föröfrigt behandlades jag mycket väl af syster och svåger hvilka voro som föräldrar mot mig.

Nytt hem.

Från min syster flyttade jag till min morbror Lars Larsson i Offerdal, der jag ock vistades i 2 år. Under denna tid åtnjöt jag god uppfostran, ehuru jag aldrig fick någon tid att lära mig läsa. Min egentliga sysselsättning der på vintern var att hacka granris till strö samt att ibland följa hans äldsta son till skogen och köra hem ved och barr. På sommaren fick jag deltaga i hvarjehanda jordbruksarbeten, hvarjämte jag tjenstgjorde som vallgosse.

Mitt första och sista rus.

Hos min morbror fick jag ock ofta om nätterna hjälpa till att bränna brännvin. Denna tid florerade ännu den för vårt land och folk så förderfliga och afskyvärda *husbehofsbränningen*.

Jag började smaka på den förderfliga drycken och begäret vaknade, så att jag ville dricka mer. Men mina båda kusiner voro absolutister, hvadan de ej tyckte om att jag drack. Den äldre af dem tänkte därför ut ett sätt att att bota mig. Han narrade mig en dag att dricka så mycket brännvin att jag blef liggande sanslös i flera timmar. Det var visserligen ett radikalt botemedel, men det hade dock åsyftad verkan, ty ifrån den dagen fick jag en afgjord afsky för *allt hvad rusdryck heter*. Och har denna afsky för rusdrycker dessbättre följt mig hela lifvet igenom, och har det varit min önskan att med dessa rader kunna förmå någon yngling att *fly det första glaset*, ty

det är just det, som bragt så många tusen af våra medmenniskor på fall och fört så många till tiggargastafven, fattighuset, fängelset och schavotten.

Om vi kunde se all den gruffiga nöd, den jämmer och förbannelse, som direkt och indirekt orsakats af rusdryckerna, det blod och de tårar som denna förskräckliga syndaflod framkallat, då skulle vi förvisso som en man resa oss för att drifva denna vår allra värsta fiende ur landet. Unge man, gör hvad du kan!

Prestdrängen.

Från min morbror flyttade jag först till en kusin der jag vistades ett år och sedan fick jag plats hos en komminister här i länet. Han hade en gårdsdräng eller »rättare», hvilken särskildt utmärkte sig genom sin elakhet såväl mot mig som mot de öfrige tjänarne. Han brukade nypa mig i armar och ben, så att jag hade blånader i flera dagar efteråt. En gång lyfte han upp mig så högt han kunde och släppte mig derpå i golfvet så att jag låg sanslös en lång stund. Han måste dock afskedas innan ännu halfva året var gånget. — Högmöd går före fall. Hvad vi så, få vi ock skörda.

Efter 9 veckor kom lyckligtvis min syster och hemtade igen mig.

På vintern reste jag och min moder åter

öfver fjellen

tillbaka till Norge till Namsos, der min fader då hade slagit sig ner. Någon tid var det nu mera lungt och stilla i hemmet, men snart började samma visa som förut.

På våren sändes jag 1 $\frac{1}{2}$ mil från mitt hem

såsom getpojke

till en herregård. Denna plats innehade jag ett år, och det var ett långt och tråkigt år, ty jag fick både frysa och svälta. Sista dagen jag var der misshandlades jag ock af husbonden så att min rygg bar blånader i 5 à 6 veckor. Då tog jag naturligtvis åter min tillflykt till hemmet. Derpå sändes jag till en torpareänka, der jag vistades från påsk till november samma år. Så länge änkan lefde var allt godt och bra, men hon skördades af döden på sommaren, och hennes son blef då husbonde i torpet. Han var mycket svår och elak mot

mig. Så t. ex. skulle vi en dag draga hem ved på en s. k. stötting hvarvid jag drog före. Så stötte mitt lass mot en stubbe och stannade hastigt, så att han som kom efter stötte sig mot stockarne, hvarför han blef så ond att han drog yxan och sprang mot mig hotande att hugga den i ryggen på mig.

Jag rymde då.

Ett sådant bemötande skulle naturligtvis beröfva mig mod och lust att längre stanna i torpet och jag tänkte därför först att söka ända mitt usla lif. Men som jag saknade mod dertill, beslöt jag mig för att rymma, hvilken tanke jag ock förverkligade en månljus natt, då jag kilade öfver den spegelblanka hafsviken till Åsnes glasbruk, dit jag kom mycket tidigt på morgonen. Jag gick då in och såg på glasblåsarne när de arbetade, och då jag tyckte mig i en af dem se en medlidsam människa gick jag till honom och omtalade min belägenhet. Jag blef icke heller bedragen i min tanke om hans medlidsamhet, ty snart fick jag i hans hem stilla min hunger samt fick ock matsäck för den öfriga delen af vägen till Levanger. Dit kom jag under det höstmärknaden pågick, och der påträffade jag en bonde från Aspås här i Jämtland hvilken jag fick följa till Alsen, hvarifrån jag gick till min syster och sväger i Offerdal, dit jag kom på själfva *julafton* 1858. Så tillbragte jag högtiden hos dem och helsade sedan på mina öfriga släktingar i Offerdal.

En äfventyrlig resa.

I slutet af januari kommo några lappar ned till Offerdal och då jag för dem omtalade min ledsnad öfver att ej kunna läsa, uppmanade de mig att söka inträde vid Laxsjö missions-skola. Det var jag strax med om, men då måste jag åter begifva mig i väg till Norge för att få prestbetyg. Då bereddes mig tillfälle att få sällskap med några norska handelsmän, som besökt Östersunds marknad. Men deras sällskap var allt annat än treffigt ty de spelade kort, söpo och svuro nästan hela nätterna der vi logerade, och då jag ej ville deltaga med dem hänade de mig och skrattade åt mig. Det var en långsam och tråkig resa i sällskap med dessa svärjande och supiga människor. Jag var i deras sällskap till Sörlids socken i Norge. Derifrån skulle jag gå ensam hvarvid jag måste färdas på skidor öfver ett fjell, och hade jag då 4 mil till närmaste

bostad. Då jag hunnit ett godt stycke på väg tog jag miste på kosan och måste tillbringa en natt under en gran. Der frös jag så att jag fick blåsor både på händer och fötter. Det var en hemsk och dyster natt. Jag trodde då att jag skulle få frysa ihjäl och aldrig mer se min moder eller mina syskon. Men Herren öfver lif och död hade annorlunda beslutat. Han ledde mig så att jag dagen derpå kom till goda människor som gäfvö mig vård och nödig medicin, så att jag ej erhöll några menliga följder af frosten. Hos dem stannade jag som vallpojke för sommaren.

I skolan.

På hösten tog jag ut betyg och reste till Laxsjö skola, der jag fick undervisning af skollärare Lindholm i 20 veckor, hvarefter jag reste till pastor Medin i Fölinge, hos hvilken jag gick i nattvardsskola och konfirmerades i påsk 1860. Under min skoltid hade jag varit inackorderad hos en bonde i L. och nu måste jag tillbaka för att tjäna af de 40 kronor jag ätit upp, medan jag druckit ur visdomens källa.

I tjänst.

Det var dock icke möjligt att stanna länge hos honom, ty det blef icke bara bannor utan äfven knytnäfs slag som extra betalning. Sådant ville jag dock icke taga emot alldeles oförtjänt utan jag gick till ett par af hans grannar och fick dem med dit och så uppgjordes räkningen, hvarpå jag tog tjänst hos nyssnämnda bönder och erhöll jag så den erforderliga summan, så att jag kunde hetala den förre bonden. Sedan fick jag tjänst hos en annan bonde i samma by och der vistades jag i 3 år. Der hade jag det utmärkt bra i alla afseenden. Jag fick vara mera som barn i familjen än som tjänare. O, hvad det går lätt att arbeta, då man blifver så bemött af sitt husbondefolk. Vore alla husbönder och arbetsgifvare för öfrigt, så ömma och förståndiga mot sina arbetare, så skulle det ej vara så svårt för dem att få arbetare, som det mången gång är, och det vore nog arbetsgifvarnes egen fördel. Jag hade nog stannat hos detta husbondefolk ännu längre, om jag icke råkat ut för en så

svår pröfning,

som jag gjorde under min vistelse där. En pröfning, som lemnade märke efter sig för hela mitt lif och gjorde mig oförmögen

att längre fortsätta i den tjänst, jag så gerna velat innehafva. En ringa orsak kan ofta hafva en stor verkan. Så här. Jag gick en dag ut på morgonen lika frisk och hurtig som tillförne, men inom kort måste jag hoppa på ett ben, under det jag hade rysligt ondt i det andra, ty foten var vriden ur led. I tolf veckor kunde jag ej stiga på den foten utan måste den tiden använda träben.

Hit och dit.

Som jag nu var oförmögen att vidare träda i tjänst, uppehöll jag mig än här och än där genom tillfälligt arbete.

På sommaren 1864 reste jag öfver till Norge och vistades hos mina föräldrar till våren 1865, då jag åter kom till Sverge, denna gång till Hammerdal. Efter 2 år reste jag åter till Norge och uppehöll mig der i 5 år, hvarefter jag reste öfver Trondhjem till Jämtland. I Trondhjem fick jag då tillfälle att äse kröningen af Oscar II, och tyckte jag mig dervid se »afguderiet» i ett »kristet» land. Hitkommen slog jag mig ned i Hallen för 2 år, och flyttade sedan in till Östersund. Här bodde jag till hösten 1883, då jag flyttade till Frösön, hvarest jag byggde mig eget »hus» — en jordkula, i hvilken jag bodde i 7 år, och har jag från denna min lugna treffiga boning erhållit mitt väl kända »adelsnamn» *Kul-Olle*.

Slutord.

Så har jag nu visat några strödda drag ur mitt växlingsrika lif, och är nu min önskan den, att dessa rader må få blifva till varning för någon yngling eller man att ej beträda lastens stig och lemna sådana minnen efter sig, som min olycklige fader gjort, samt en varning till alla unga kvinnor att se sig väl före och ej gifva sin hand åt en man, som ej aflagt nykterhetslöfte, ty de lidanden, som den arme drinkarens hustru får utstå äro obeskripliga. Jag har sett det. Hade ej min moder varit så duglig att arbeta, ihärdig och förståndig som hon var, så hade visst hela familjen kommit på fattigvården, hvilket vi dock nu lyckligtvis undgingo. Min moder lemnar ock efter sig ett odeladt godt minne såsom en mycket god, rättänkande och ädel kvinna. Hennes förmaningar till ärbarhet, sanningskärlek, ödmjukhet och andra goda dygder har jag aldrig kunnat glömma.

